

УДК 711.11

к.т.н. Апостолова-Сосса Л.О., к.т.н., доц. Мамедов А.М.,
Київський національний університет будівництва та архітектури

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ В СФЕРІ ОХОРОНИ І ЗБЕРЕЖЕННЯ ІСТОРИЧНОЇ СПАДЩИНИ МІСТ УКРАЇНИ

В статті проаналізовані сучасні проблеми збереження історико-культурної спадщини і традиційного середовища в історичних містах України. Виявлені деякі недостатньо висвітлені аспекти пам'яткоохоронного законодавства.

Список історичних населених місць України, затверджений постановою Кабміну від 26.07.2001 №878, містить 401 населений пункт, щодо яких справедливе твердження, що це місто, селище чи село, яке зберегло повністю або частково свій історичний ареал з об'єктами культурної спадщини і пов'язані з ними розпланування та форму забудови, типові для певних культур або періодів розвитку. Для цих населених місць надзвичайно важливим є питання збереження історичної і культурної спадщини, втім не менш важливим є питання забезпечення їх сталого економічного розвитку, без якого неможливе забезпечення фінансування будь-яких пам'яткоохоронних заходів.

В сучасній містобудівній ситуації важко дати однозначну відповідь на питання, чим є для міста його історична забудова: динамічним активом, чи бар'єром на шляху до економічного зростання. З одного боку, наявність історичних об'єктів підвищує туристичну привабливість міста, збагачує його культурне життя, а з іншого боку, накладає певний ряд обмежень щодо використання територій і забудови, зменшує ефективність використання землі і обмежує розвиток міської інженерно-транспортної інфраструктури. Вирішення цього питання полягає в підтримці балансу між збереженням спадщини та вимогами щодо сталого зростання міст.

Згідно постанови Кабміну від 03.07.2006 №909 "Про затвердження Порядку визнання населеного місця історичним" основними напрямками містобудівної діяльності в історичному населеному місці є: збереження культурної спадщини та традиційного характеру середовища; створення сприятливих умов функціонування історичних ареалів; гармонійне поєднання нових будівель з об'єктами культурної спадщини. Також містобудівна діяльність в історичних містах України регулюється Законом "Про охорону культурної спадщини", Постановою Кабміну від 13.03.2002 №318 "Про затвердження Порядку визначення меж та режимів використання історичних ареалів населених місць, обмеження господарської діяльності на території

історичних ареалів населених місць", місцевими Правилами забудови та іншими законодавчими актами. Втім, при всьому розмаїтті законодавчих ініціатив і документів, відсутність чітких критеріїв в сфері охорони історичного середовища призводить до систематичних порушень і знищення цінних елементів планування, ландшафту і забудови.

Однією з вад пам'яткоохоронного законодавства на місцевому рівні є відсутність чіткого визначення в існуючій містобудівній документації (Генеральному плані розвитку міста, плані охорони, ДПТ тощо) допустимих висотних параметрів нової забудови в історичних охоронних зонах. Звичайно, вироблення таких критеріїв потребує виконання попереднього кропіткого аналізу забудови і ландшафту, визначення "недоторканих" видових осей, фронтів і "блакитних ліній" забудови, точок видового розкриття визначних об'єктів і ансамблів історико-культурної спадщини, фіксації важливих для формування архітектурного образу міста панорам і силуетів. Така робота повинна виконуватись при розробці Генеральних планів міст і зонінг-планів, а її результати повинні закріплюватись відповідними місцевими розпорядчими документами.

Аналогічна ситуація складається і в сфері визначення масштабності забудови, де відсутність в містобудівних документах чітких характеристик масштабу забудови як такого робить цю категорію охорони досить ефимерною. В результаті це призводить до порушення традиційного характеру забудови, співмасштабності архітектурних членувань і історичної парцеляції.

Ще однією причиною безладу в сфері охорони історичного середовища є занадто укрупнене пам'яткоохоронне зонування територій з нечіткими, розпливчастими пам'яткоохоронними вимогами. Так, значні за площею і різні за своїми історичними, ландшафтними, планувальними і архітектурними якостями території об'єднуються в один історичний ареал чи зону охорони, що унеможливорює створення єдиного ефективного режиму їх використання.

Іншою "білою плямою" в сфері охорони історико-культурної спадщини є невизначеність зон охорони окремих пам'яток, що робить ці об'єкти, особливо в крупних містах, незахищеними перед агресивним ущільненням оточуючої забудови, в результаті чого пам'ятка виявляється затиснутою в "лещата" домінуючих масштабних новобудов.

Стосовно питання пристосування окремих пам'яток слід зазначити, що для ефективного економічного використання історико-культурної спадщини і недопущення знищення історичної цінності її елементів, необхідно більшу увагу приділяти визначенню предмету охорони окремих пам'яток. При цьому обов'язково треба враховувати не лише власне історичну або культурну цінність окремо взятого об'єкта, а і його цінність в контексті збереженого